

Ante LUBURIĆ

**ZABILJEŠKA O POHODU ZAPLANIKU I
KOČELIMA U ŽUPI TREBINJSKOJ
25. RUJNA 2003.**

Mostar, 18.20 sati. Upravo sam se vratio s pohoda mjestima Zaplanik i Kočela u župi trebinjskoj. Odavno sam želio pohoditi te lokalitete s nekim od stručnjaka iz povijesti, arheologije... Budući da me dr. Marijan Sivrić, nekadašnji ravnatelj Muzeja u Trebinju, a sada djelatnik Državnog arhiva u Dubrovniku, upozorio na nekadašnje postojanje crkve sv. Barbare u Kočelima (Sl. 1), na području župe trebinjske, mjestu prije Tvrdoša sa zapadne strane Trebinja, to sam njega zamolio kad imadne vremena da pođemo pohoditi taj lokalitet. Budući da je za vrijeme rata izbjegao u Dubrovnik, i njemu je bilo zanimljivo obnoviti nekadašnje puteve i mjesta istraživanja. Dogovorili smo se da pođemo danas, 25. rujna 2003. Pridružio nam se i gosp. Tomo Anđelić.

U taj program uključili smo i Zaplanik, mjesto u Uskoplju kod Ivanice. U tom mjestu nalazi se groblje, zajedno rimokatoličko i pravoslavno, s ostacima temelja crkve sv. Petra, koja se spominje u izvješću misionara Bonaldia koji je o Petrovu 1644. god. pričestio vjernike u Žurovićkom kraju u što pripada i Zaplanik kao i selo Kaladžurđevići iz kojeg se još 1436. god. u jednom dokumentu spominje neki Marko Kaladžurđević, katolik iz Žurovića. To navodi da su katolici mogli sagraditi sebi crkvu i koje stoljeće prije nego je spominje Bonaldi.

U pravoslavnom groblju u Kočelima kod Trebinja nalazi se polurazrušena crkva, sagrađena između srpnja i rujna 1488. god. po želji katoličkog svećenika don Vlaha Gabrijelisa. Ugovor (Sl. 2), prema kojem zidari Petar Bogdanović s Brgata i Matko Ljubanović iz Župe Dubrovačke trebaju sagraditi crkvu: dugačku dvanaest lakata, široku između zidova šest, a visoku sedam, zabilježen je u Dubrovačkom Arhivu (26. Div. Not N° 68, f. 129, 10. VII. 1488.).

U njemu je, pored ostalog, napomenuto da će don Vlaho dati sav potreban materijal za izgradnju, podnijeti troškove prijenosa isklesanog kamena i za posao platiti 48 perpera. Majstori su se, na kraju, obvezali da će crkvu osiguravati od oštećenja budućih pet godina.

Sačuvani ostaci zidova pokazuju da je ona bila s vanjske strane dugačka 6,60 m, odnosno dvanaest lakata, a široka između 3,30 m, dakle točno onoliko koliko je bilo ugovoreno. Visina se danas ne može odrediti jer su se svodovi crkve urušili.

Ustvari, to je jednostavna jednobrodna građevina s polukružnom apsidom, izgrađena od pritesanog kamena, koja je vjerojatno imala poluokrugli svod, i kako tvrdi ugovor, bila je pokrivena kamenom pločom.¹

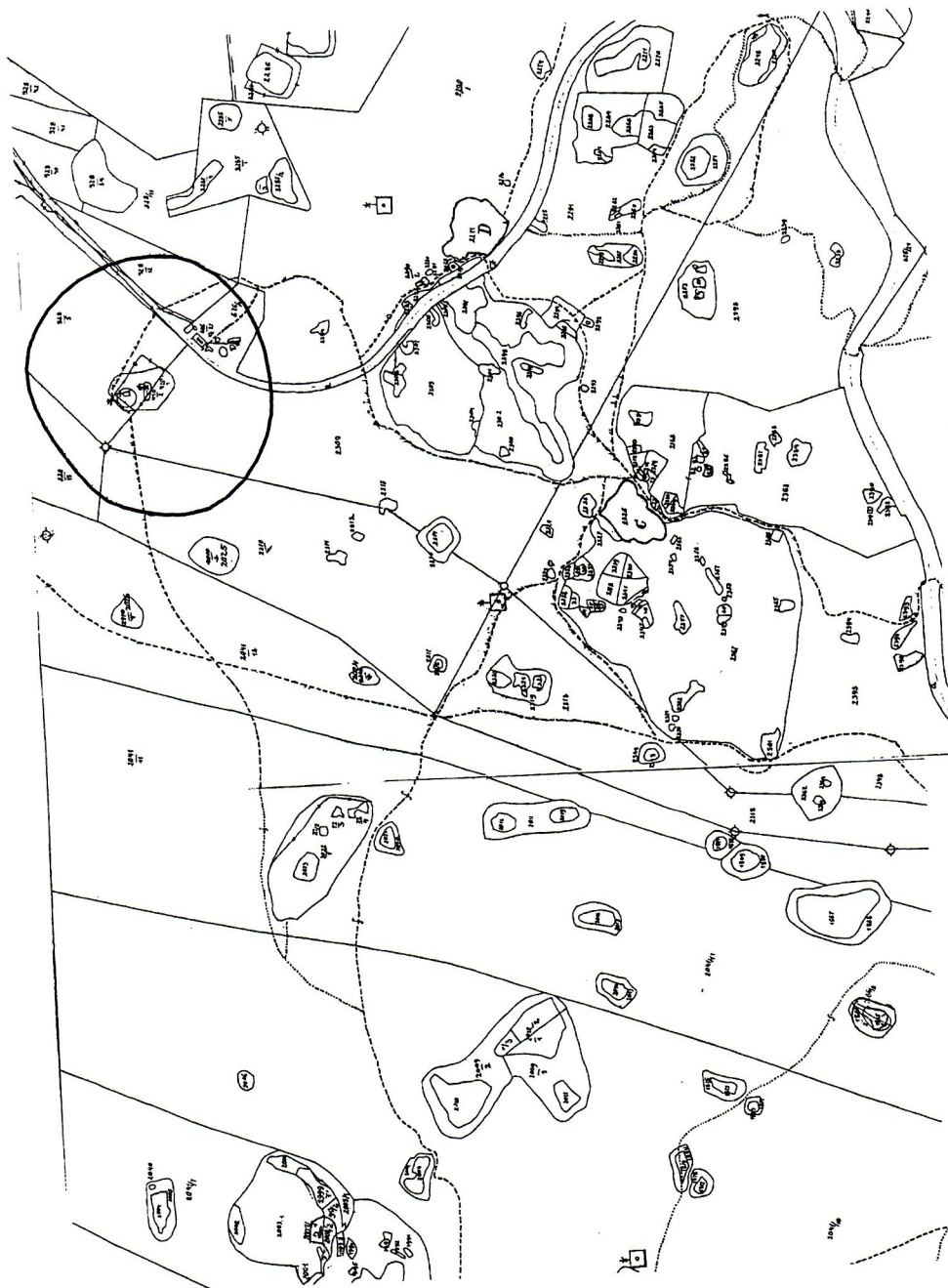
Na Petrovu brijegu u Zaplaniku, zapadno od groblja, primjećuju se četiri grobne gomile. Peta, najistočnija iz te grupe, u samom je, sada mješovitom, groblju. Promjer osnove ove gomile je 10-15 m, a na njoj leži jedan stećak. Sa sjeverne strane grobne gomile je pravoslavna crkva sv. Petra i Pavla, a s južne strane ostaci ruševine još preostalih temelja nekadašnje katoličke crkve sv. Petra.

Vidi se da je to bila jednobrodna crkva, zidana od kamena. Crkva je imala polukružnu apsidu. Vanjska družina, bez apside, je oko 7 m, a vanjska širina je oko 5,5 m. U Bonaldijevu izvješću, koji je 1644. god. o Petrovu služio misu i pričestio vjernike u Žurovičkom kraju, stoji da je crkva bila "bez ruha". A kad je 1667. god. veliki zemljotres srušio Dubrovnik, na ovoj je crkvi urušen krov, piše B. Pandžić u knjizi o trebinjskoj biskupiji na str. 133, bilješka 31.

Katolička crkva sv. Petra je bila lijepa građevina za ono vrijeme, a za nas danas od velike važnosti kao i ona u Kočelima. Oko temelja ove crkve su grobovi i grobnice obitelji Radulovića iz Kaladžurđevića, što je jedino katoličko groblje u Šumi Trebinjskoj, u kojem nema "grčkih grobnica" - stećaka.²

¹ V. Korać, "Crkve s prislonjenim lukovima u Staroj Hercegovini i Dubrovačko graditeljstvo", u: *Zbornik Filozofskog fakulteta*, knj. 2, Beograd 1964., str. 561-599.

² Lj. Sparavalo, *Srednjovjekovna groblja...*, str. 73.

Sl. 1. Smještaj crkve sv. Barbare u Kočelima.

die 2 July 1788

129.

Petra Bogdanovic & Brgata et Matejus Ljubanovic p
 brevis mutatores obliquos pte et eoz bona id mltum
 tenendum. promiserunt pte dny Blasio Gabrielis
 pte et uceptanti de fabricando in Tubyno duam
 ecclyas in Coella Longem brachys drectam ad
 consa intra muros. Longem brachys pte mtra
 muros. Et murtatam altam brachys pte mtra
 vps ad centu sui medietate volte, et dnto dny Blasius pte dare dnto materia necessaria fabrice
 diate ecclye ad Locum dnti fabrice. sed ipi magis debent murtis Lapidis qui erunt necessary dnti fabrice
 sed dnti e dnto Blasius tenet sine expenso portari
 facere dntos lapido & loco tquo dnti fuerit ipi
 Lapidis ad locum fabrice. Et dntam ecclyam
 debent dare completam p totum mstram supposito pte
 si eis dabit materia parata. Et dnto dny Blasius
 pnt ipi magister dare et pntice p toto dnto opp
 pntis emad egm mnto. Et dnti magis afferunt dnti
 opus p dntos qz gntimos. Vnt. her aut carca ut
 sunt et tnto dnto
 dnto Blasius pnt ipi dare vnt mntu dnto a pntimo dnto
 ad dnti dnto. Et Baber et dnti dnto dnto pnt ad
 mnto tnto pnt mnto ad dnto dnto pnt
 pnto dnto dnto Blasio pnt mnto. Et
 die 12. mnto 1788. vnto pnto dnto a dnto Blasio pnt pnto
 pnto pnto pnto ut pnto pnto in mnto mnto in loco dnto pnto
 die 12. dnto pnto dnto dnto a dnto dnto Blasio pnt dnto.

Sl. 2. Ugovor Petra Bogdanovića s Brgata i zidara Mate Ljubanovića iz Župe s dum Blažom Gabrielisem o gradnji katoličke crkve u Kočelima kod Trebinja (sv. Barbara u Kočelima).

Die X julii 1488

Pethar Bogdanouich de Vergato et Matchus Gliubanouich de Breno, muratores, obligantes sese et eorum bona ad melius tenendum promiserunt dom Blasio Gabrielis presenti et acceptanti de fabricando in Tribigne unam ecclesiam in Cozelli longam brachiis duodecim cum concha intra muros, largam brachiis sex intra muros et involtatam, altam brachiis septem a terra usque ad centrum seu medietatem volte et copertam cum plociis aut cum cupis ad voluntatem suprascripti Blasii. Et dictus dom Blasius promisit dare omnem materiam necessariam fabrice dicte ecclesie ad locum dicte fabrice. Sed ipsi magistri debent incidere lapides qui erunt necessarii dicte fabrice, sed dictus dom Blasius tenetur suis expensis portari facere dictos lapides de loco in quo incisi fuerint ipsi lapides ad locum fabrice. Et dictam ecclesiam debent dare completam per totum mensem septembriem proxime futurum si eis dabitur materia parata. Et dictus dom Blasius promisit ipsis magistris dare et solvere pro toto dicto opere yperperos quadraginta octo. Et dicti magistri assecurant dictum opus per annos quinque continuos. Renuntiando. Hec autem carta etc. Judex et testis ut supra.

Dom Blasius promisit eis dare unum manipulum a principio usque ad complementum. Et Radoe et Radaz Radossalich, fratres, ad melius tenendum se obligaverunt cum omnibus eorum bonis pro suprascriptis pertinentiis suprascripto dom Blasio presenti et acceptanti. Renuntiando.

Die 13 novembris 1489. Pethar suprascriptus confessus fuit a dom Blasio suprascripto yperperis octo pro petris spontatis et yperperis triginta in rationem muri in totum yperperis triginta octo.

Die suprascripta. Dictus Pethar confessus fuit habuisse a dicto dom Blasio yperperos duos.

Dubrovački državni arhiv
Diversa notariae 68, 129